

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A kiskorú veszélyeztetettsége és a kapcsolattartás jogának gyakorlása

Szerző:

dr. Potári Anita

2022. július 7.

Előszó

A világon a legvédtelenebb lény az ember gyermeke; testi-lelki értelemben fejlődésben lévő szervezet, aki maximálisan kiszolgáltatott a felnőtt társadalomnak. Védelméről már az emberiség kezdete óta beszélhetünk, és a róluk való gondoskodás nagyban függött az adott társadalom kultúrájától, gazdasági helyzetétől, a nők és a férfiak társadalomban elfoglalt helyzetétől. Biztonságát és fejlődését a felnőttek, szűkebb körben a családja tudja megfelelően biztosítani. A kiskorút könnyű kihasználni minden tekintetben, hiszen bizalommal fordul családja, az ismerősök, de gyakran az idegenek felé is. A bizalom alapvető tulajdonságuk.¹

Az emberiség legelső ismert írott forrásai is tartalmazzák a gyermeki, sőt, a magzati élettel kapcsolatos törvényeket, előírásokat, amelyek a jogi megközelítés mellett a gyermeki élet tiszteletére, a gyermekekre való odafigyelésre szólítanak fel.

Ki merem jelenteni, hogy minden történelmi korban a gyermekeket úgy akarták nevelni a szülők, hogy a későbbiekben megállják a helyüket az életben. Nem mindegy azonban, hogy ennek a célnak az eléréséhez milyen módszereket választottak. Az ősi időkben az életerős, alkalmazkodó, leleményes gyermek tudott életben maradni; az ókorban a beteg, fogyatékos gyermekeket megölték, hiszen az életben tartásuk gyengítette a közösséget. A középkorban a csecsemő és a gyermekhalandóság nagyon magas volt, Nyugat-Európában a csecsemők közel 25 %-a meghalt egy éves kora előtt. (A 30. életévüket kevesen élték túl, így a gyermekeknek hamar felnőtté kellett válniuk.) Philip Ariés történész megállapítása szerint a középkor végén, az újkor elején jelenik meg a gyermekek felé fordulás és egészen addig a gyerekeket csak kicsi felnőtteknek tekintik. A gyermeknevelés eszközeként pedig a bántalmazást tartják a legmegfelelőbbnek.

A gyermekbántalmazás ellen egyéni és társadalmi szinten is mindenkinek fel kell lépni. A gyermekek szeretetét, személyiségük tiszteletét, biztonságos környezetet igényelnek.

---

¹vö. A kiskorúak sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények szakdolgozat 1999, dr. Potári Anita, konzulens dr. Balogh Ágnes.

I. A gyermekek veszélyeztetettsége, a gyermekbántalmazás

I.1. Statisztikai adatok

A gyermekkori bántalmazás fokozódó tendenciát mutat a világban. Az Egyesült Államokban: 1986-ban 1,6 millió gyermek szenvedett el valamilyen károsodást okozó bántalmazást. Egy év alatt 2000, 0-19 éves gyermek, illetve ifjú halt meg erőszakos halállal. Egymillió lányt ért szexuális atrocitás. Az 1980-as adatokhoz viszonyítva halálos bántalmazásoknak 58%-os, a szexuális bántalmazásoknak 200%-os emelkedését regisztrálták 1986-ban. ²

A gyermekbántalmazások előfordulási gyakoriságára magyar adatok kevésbé ismertek. Kifejezetten ezzel a témával főként a rendszerváltozás tehát, az 1989-1990-es évek után kezdtek el foglalkozni gyermekvédelmi és egészségügyi szakemberek, orvosok, kriminológusok, rendőri, gyámügyi szervek. A Legfőbb Ügyészségnek a 2011. évi bűnözésről szóló tájékoztatója szerint a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények száma 1995-ben 2917 volt, amelyből 2033 tartási kötelezettség elmulasztása és 817 a kiskorú veszélyeztetése. 2014-ben 4163 volt a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények száma, amelyből 2475 volt a tartási kötelezettség elmulasztása és 1473 a kiskorú veszélyeztetése.

Megfigyelhető, hogy az elmúlt 20 évben duplájára nőtt a gyermekek érdekeit sértő bűncselekmények száma. Szignifikáns emelkedést mutat a kiskorú veszélyeztetésének megnövekedése, 180%-os a változás az 1995. évhez képest.

A kapcsolati erőszak vonatkozásában két adat lelhető fel, miszerint 2013-ban 20 kapcsolati erőszak, 2014-ben 158 kapcsolati erőszak fordult elő.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül a gyermekpornográfia érinti tipikusan a kiskorúakat,

---

2. A „bántalmazott, megvert, megkínzott gyermek” szindróma hazai előfordulása és megelőzésének szempontjai In: Gyermekbántalmazás I. Kalendart Kiadó 1997, 36-37. oldal

illetve a gyermekkorúakat.

Adatok 2002-től le lehetők fel, és míg 2002-ben 144 gyermekpornográfiai eset volt, illetve tiltott pornográf felvétellel történt visszaélés, addig 2014-re ez a szám 142-re csökkent, azonban kiugró volt az elkövetett bűncselekmények száma a 2005-ös és 2006-os években, amikor is 11.489 illetve 15.183 esetben fordult elő felderített gyermekpornográfia bűncselekmény.

Különösen a nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetében magas a látencia, ezért a bizonyított esetek száma és a hivatalos statisztikákban megfigyelhető adatok csak a jéghegy csúcsát jelentik.

A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények száma 2010-ben 5107 volt, ez a szám 2014-re 4163-ra csökkent le. Ebből a Btk. fejezetek szerinti megoszlása: családi jogállás megsértése 2010-ben 15, 2014-ben 3 eset volt. Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása 23 volt 2010-ben és 28 2014-ben. 1972 esetben állapították meg kiskorú veszélyeztetését 2010. évben, 2014-ben pedig 1495 esetben. Tartási kötelezettség elmulasztása miatt 2010-ben 3107, 2014-ben pedig 1475 esetben tett az ügyészség feljelentést vagy indult büntető eljárás. A felderített bűncselekményének számának csökkenése valószínűsíthetően a gyermekvédelmi rendszer hatékonyabb működésének köszönhető.

1.2. Gyermekvédelem

Bár sok felnőtt nem így gondolja, de a gyermekek is egyenjogú tagjai a társadalomnak. Minden társadalom fő feladatának tekinti a védtelen gyermekek védelmét. A gyermekvédelem feladata, hogy elősegítse a gyermek családjában történő nevelkedését, a veszélyeztetettségének megelőzését, illetve megszüntetését. Ehhez szervesen hozzátartozik a családból kikerült gyermek helyettesítő védelmére irányuló tevékenység. A család szocializációs szerepe az elsődleges a gyermek életében, természetesen a rokonság, a kortárs csoportok és a különböző nevelési intézmények mellett.

A család a boldogság és a béke szigete, vagy a többszemélyes magány, az alkoholista szülők tombolásának tere.

A családon belüli erőszak már sajnos tömegjelenséggé vált. Jelentős mértékű családi működési zavart

jelez társadalmunkban a veszélyeztetett kiskorúak számának növekedése.

„Veszélyeztetett az a kiskorú, akit a szülők, nevelők oly módon nevelnek és gondoznak, amely adott kultúrában, helyen és időben elfogadhatatlan”.³ Szomorú tény, de legtöbbször a családtagjai bántalmazzák a gyermeket.

A gyermek bántalmazása angol, német, francia nyelvű szinonimái a következők: Batteredchildsyndrome, Childabuse and neglect, Kindermisshandlung und Nachverleistung, Les EnfantsMaltraites. A probléma felismerő John Caffey amerikai röntgenorvos volt, de a szindróma angol nyelvű elnevezése Henry Kempe gyermekgyógyász nevéhez fűződik.

Barkó Éva gyermekorvos meghatározása szerint „a gyermekbántalmazás olyan ártalom, amit a gyermek sérelmére követnek el, vagy amikor elmulasztják a gyermeket megvédeni, testi, lelki, szellemi szükségleteit biztosítani.”⁴

A gyermekbántalmazás átfogó kategória. Felöleli a kiskorú érzelmi, emocionális elhanyagolását megvalósító magatartásformákat, azokat a magatartásformákat, amelyek gyámhatósági védő-óvó (jelen szabályozás szerinti meghatározás: a védelembe vétel) intézkedések alkalmazását indokolják, végül magában foglalja azokat a magatartásformákat, amelyek bűncselekményt valósítanak meg pl. a nemi erkölcs elleni és élet és testi épség elleni bűncselekmények.⁵

Gyermekbántalmazás lehetőségét a következő tényezők növelik:

- depriváció mind anyagi, mind a mentális értelemben,
- alkoholizmus, munkanélküliség,
- feszültség az anya és az apa között, rossz családi légkör,
- értelmi fogyatékos szülő vagy gyermek,
- házasságon kívül született gyermek,
- a házasság felbontása.

---

³ Tenczer Tamás: Veszélyeztetettség és kriminalitás a gyermek-, és ifjúságkorban. Kiadó: Esély 76. oldal.

⁴ Barkó Éva: A gyermekbántalmazás, elhanyagolás és veszélyeztetés Magyarországon. Kiadó: Népjóléti Minisztérium 1995.

⁵ vö. Kerezi Klára: Bevezetés a gyermek -, és fiatalkorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények viktimológiai értelmezésébe. In: Kriminológiai és Kriminlisztikai tanulmányok 25. kötet. KJK 1988.

A gyerekbántalmazás típusai lehetnek:

- a fizikai bántalmazás: kínzás, emberölés,
- érzelmi bántalmazás: durva szidalmazás, kiabálás, gúnyolás, ijeszgetés, bezárás,
- szexuális bántalmazás: szexuális molesztálás, megrontás, erőszakos közösülés,
- elhanyagolások és mulasztások: gondozás, etetés, gyógykezeltetés elmulasztása, érzelmi elhanyagolás,
- egyéb veszélyeztetés: koldulásra, lopásra, prostitúcióra kényszerítés, dolgoztatás

Prof. Dr. Kerezi Klára az Országos Kriminológiai Intézet főtanácsosa, egyetem tanár a gyermek érdekeit sértő cselekményeket az elkövetett bűncselekmények viktimológiai értelmezésével a következő öt kategóriába sorolta:

1. Kiskorú vagy a magzat fizikai megsemmisítése (emberölés, magzatelhajtás)
2. Kiskorú fizikai bántalmazása, elhanyagolása (kiskorú veszélyeztetése, testi sértés)
3. Kiskorú elleni szexuális cselekmények (megrontás, szemérem elleni erőszak, erőszakos közösülés, természet elleni fajtalanság)
4. Kiskorú fejlődésének veszélyeztetése a szülő házastársi konfliktusainak erőszakos megoldása révén (kiskorú veszélyeztetése)
5. Kiskorú anyagi létfeltételeinek veszélyeztetése (tartás elmulasztása).⁶

Prof. Dr. Kerezi Klára minden kategória után megjelölt konkrét bűncselekményeket, azonban látnunk kell, hogy a büntetőjog eszköztárát csak ultima ratióként vehetjük igénybe, amikor a büntető bíróság látókörébe kerül az eset, akkor már a gyermekem nem lehet, vagy nagyon nehéz segíteni.

Az a gyermek, aki leginkább Magyarországon ki van téve a gyerekbántalmazásnak a 7 és 12 éves kor közötti falun, vagy falusi környezetben élő fiúgyermek. Ők azok, akik főként passzív típusú elhanyagolásának vannak kitéve, de nem hagyható figyelmen kívül a városokban, a panel-lakótelepeken élő, és egyre magasabb számban jelentkező gyerekbántalmazás sem.

A bántalmazásnak akár súlyos következményei is lehetnek: csekély önbecsülés, emocionális zavarok,

---

⁶ vö. Prof. Dr. Kerezi Klára: Bevezetés a gyermek -, és fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekmények viktimológiai értelmezésébe. In: Kriminológiai és Kriminálisztikai tanulmányok 25. kötet. KJK 1988.

depresszió, tanulási problémák, koncentráció képtelenség, regresszió, agresszív viselkedés, általános félelem, pszichoszomatikus panaszok, életkornak nem megfelelő szexuális viselkedés, droghasználat, szökések, másokkal szembeni szexuális erőszak, öngyilkossági kísérlet, önmagukkal szemben elkövetett fizikai bántalmazás, étkezési rendellenesség, bűntudat.

A UNICEF 2016-ban egy hónap alatt közel 7000 felnőtt bevonásával on-line kérdőívvel mérte fel a gyermek bántalmazással kapcsolatos magyarországi helyzetet.⁷ A válaszadók 83%-a ugyan tudta, hogy Magyarországon is hatályos az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény mégis minden ötödik válaszadó úgy gondolta, hogy a fizikai fenytést csak formájától függően tiltja a törvény.

A bántalmazásnak alapvetően négy fajtáját különböztetjük meg: a fizikai erőszakot, a lelki bántalmazást, a szexuális abúzust és az elhanyagolást. A hazai és nemzetközi vizsgálatok szerint az esetek 48-50%-a elhanyagolás, 25% -a fizikai, 20%-a érzelmi bántalmazás, 5%-a szexuális abúzus.

Fizikai bántalmazásnak minősül a pofon és a gyermek bezárása is. A kutatás szerint előbbi a felnőttek 16%-a, az utóbbit 9%-a nem tartja bántalmazásnak. A lelki bántalmazás nehezebben megfogható kategória. Ide tartozik a szidalmazás, a kirekesztés, és a gyermek megalázása is. A kutatásból azonban kiderült, hogy még sokan nincsenek tisztában ezekkel, ugyanis a válaszadók 6%-a szerint nem minősül gyermekbántalmazásnak, ha azt mondja gyerekének, hogy „bárcsak meg sem született volna”.

Minden harmadik válaszadó szerint az sem számít bántalmazásnak, ha ráüvölt gyermekére, gyermekének megszegényítéséről pedig minden nyolcadik válaszadó az gondolja, hogy nem tartozik a gyermekbántalmazás kategóriájába.

7vö.: www.unicef.hu (letöltés időpontja: 2019.május 17.)

II. A Gyermekjogi Egyezmény által biztosított kapcsolattartási jog, mint a gyermek alapvető joga

II.1. Az Egyezmény legfontosabb megállapításai

Az ENSZ Közgyűlése 1989. november 20-án fogadta el a Gyermek jogairól szóló Egyezményt, amelyet 1990 szeptemberére 20 állam ratifikált, közöttük Magyarország is. 1990 végére 57 ország vált részes állammá. 2014. évre a világ 3 országát leszámítva (USA, Dél-Szudán, Szomália), 194 ország vált az egyezmény részesévé. 2022-ben az egyezményt 196 ország ratifikálta, kizárólag az Amerikai Egyesült Államok nem.⁸

Az egyezmény preambuluma kiemeli, hogy az emberi közösség valamennyi tagja veleszületett emberi méltóságának, valamint egyenlő és elidegeníthetetlen jogainak elismerése a szabadság, az igazságosság, és a világbéke alapja. Az egyezményben említett valamennyi jogot és szabadságot mindenki, minden megkülönböztetés (faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény) vagy egyéb különbségtétel nélkül gyakorolhatja. A gyermekkor különleges segítséghez és támogatáshoz ad jogot. Az Egyezmény 3. cikk 1. pontja az egész dokumentumot átható alapelvként határozta meg a „gyermek mindennekfelett álló érdekét”, amelyet a hatóságok minden, a gyermeket érintő döntésükben kötelesek figyelembe venni.

A családnak, mint a társadalom alapvető egységének valamennyi tagja fejlődésének és jólétének természetes környezeteként meg kell kapnia azt a védelmet, amelyre szüksége van ahhoz, hogy a közösségben szerepét maradéktalanul betölthesse. A gyermek személyiségének harmonikus kibontakozásához szükséges, hogy a családi környezetében boldog, szeretetteljes és megértő légkörben nevelkedjen. A gyermeket különösen a béke, az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás szellemében szükséges nevelni.

A gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.

---

⁸ vö.: www.unicef.hu (letöltés időpontja: 2022. július 7.)

Szükség van arra, hogy a különösen nehéz körülmények között élő gyermekek különös figyelmet is kapjanak. A gyermekek védelmében és harmonikus fejlődésében minden egyes nép hagyományai és kulturális értékei jelentősek. A gyermeki jogok egyezményben történő lefektetésére azért volt szükség, hogy a gyermeki jogok, akár állam általi kényszerrel is kikényszeríthetőek legyenek, illetve azok megsértése bizonyos jogszabályokban meghatározott következményeket vonjanak maguk után.

Az egyezményben foglalt jogokat három nagy csoportra lehet osztani:⁹

„1. A gyermekek biztonságának védelme (*Protection*): többek között a bántalmazás minden formája, az elhanyagolás és a kizsákmányolás elleni védelmet jelenti. Ide tartozik például a menekült gyermekek speciális védelme, a háborús konfliktusokban való részvétel, a szexuális kizsákmányolás és a gyermekmunka tilalma.

2. Ellátás, gondozás, a gyermekek alapvető létszükségleteinek biztosítása (*Provision*): amely az egészséges testi és lelki fejlődésükhöz szükséges, mint például az egészségügyi ellátás biztosítása, vagy az alapvető oktatáshoz való jog.

3. Részvétel (*Participation*): a gyermekek képességeik fejlődésével egyre inkább képesek dönteni és aktívan részt venni a közösség életében. Az egyezmény biztosítani kívánja számukra az információhoz való jogot, a gondolat-, vallás-, lelkiismeret- valamint a véleménynyilvánítás szabadságát és az egyesüléshez való jogot.”

Az egyezmény vonatkozásában gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.

A magyar jogrendszer szabályozása, illetve meghatározása hasonló. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:10.§ (1) bekezdése értelmében kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik.

Az egyezmény I. rész 3. cikke értelmében a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

---

⁹ www.unicef.hu (letöltés időpontja: 2022. július 7.)

Az egyezményben részes államok tiszteletben tartják a szülőknek vagy egyéb törvényes képviselőknek azt a felelősségét, jogát és kötelességét, hogy a gyermeknek képességeihez mértен megfelelően iránymutatást és tanácsokat adjanak.

Az egyezmény I. rész 6. cikke értelmében minden gyermeknek veleszületett joga van az életre. Joga van ahhoz, hogy anyakönyvezzék, nevet kapjon, állampolgárságot szerezzen, lehetőség szerint ismerje szüleit. Megjegyzendő Kína egyes belső tartományaiban a lány gyermekeket a mai napig nem anyakönyvezik, így állampolgárságot sem szereznek, semmilyen szociális ellátásban és oktatásban nem tudnak ezáltal részesülni.

Az egyezmény 9. cikkében a részes államok kötelezettséget vállaltak arra gondoskodnak arról, hogy a gyermeket szüleitől ezek akarata ellenére ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, bírói felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával és az erre vonatkozó törvényeknek és eljárásoknak megfelel. Biztosítani szükséges azt, hogy a különélő gyermeknek joga lehessen különélő szülőjével személyesen kapcsolatot, közvetlen érintkezést fenntartani, kivéve, ha ez a gyermek mindenképp felett álló érdekével ellenkezik. Mind az apát, mind az anyát megilleti a gyermekkel való kapcsolattartás joga, amely akkor is irányadó, ha a gyermek születése a szülők életközösségének megszakadása utáni időszakra esik. A Legfelsőbb Bíróság többször módosított 17. számú irányelvében rögzítette, hogy a házasság felbontásával nem szűnik meg a szülők közös felelőssége a gyermek sorsáért, és mind a szülőknek, mind a gyermeknek törekednie kell a szülő-gyermek kapcsolat fenntartására.

Az egyezmény 11. cikke értelmében az államok intézkedéseket tesznek, hogy megakadályozzák a gyermekek törvényellenes külföldre utaztatását és ott-tartását.

Az egyezmény biztosítja a gyermekek számára a szabad véleménynyilvánítás lehetőségét. A gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni.

A gyermeknek joga van arra, hogy bármely hatósági vagy bírósági eljárásban közvetlenül vagy képviselője útján meghallgassák.

A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára. Az egyezmény 11. cikke értelmében a részes államok tiszteletben tartják a gyermek gondolat-, lelkiismereti- és vallásszabadság és azt is, hogy a szülőknek joga és kötelessége, hogy a gyermeket e jogának gyakorlásában képességeinek és fejlettségének megfelelően irányítsák. Az egyezmény 15. cikke értelmében a gyermeknek joga van az egyesülési- és a békés, tényleges gyülekezési joghoz.

A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak.

Az egyezmény 18. cikke értelmében biztosítani kell azt, hogy minden részes állam elismerje, hogy a szülőknek közös a felelősségük a gyermek nevelésének és fejlődésének biztosításáért. A cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie. A részes államok megfelelő segítséget nyújtanak a szülőknek és a törvényes képviselőknek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, gondoskodnak gyermekjóléti intézmények, létesítmények és szolgálatok létrehozásáról.

A 19. cikk értelmében az egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás - ideértve a nemi erőszakot is - bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy bármely más személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll.

A 20. cikk elismeri azt, hogy a családi környezetétől megfosztott gyermek jogosult az állam különleges védelmére és segítségére, ezért helyettesítő védelemről szükséges gondoskodni az államoknak.

A más családban való elhelyezés vagy szükség esetén a gyermek intézményben való elhelyezése kiválasztásánál kellően figyelembe kell venni a gyermekek nevelésében megkívánt folyamatosság szükségességét, valamint nemzetiségi, vallási, kulturális és nyelvi származását.

Az egyezmény biztosítja a gyermeknek és családjának a humanitárius jogokat is; kiemeli, hogy a szellemileg vagy testi fogyatékos gyermekeknek teljes és tisztességes életet kell élnie, és ennek biztosítására különleges bánásmódban való részesítésük szükséges.

A gyermekeknek a részes államok biztosítják a lehető legjobb egészségi állapothoz való jogot, valamint azt, hogy orvosi ellátásban részesüljenek. Ennek érdekében az államok kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket. Kimondja, hogy a gyermeknek joga van a szociális biztonsághoz, a társadalombiztosítási ellátáshoz, olyan életszínvonalhoz, amely lehetővé teszi a kellő, testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődését. Kiemelt hangsúlyt kap az oktatáshoz való jog. Ennek körében pedig az esélyegyenlőséghez való jog, mind az alapfokú-, mind a középfokú oktatás keretében.

Az egyezmény 30. cikke kimondja, hogy a gyermek nem fosztható meg attól a jogától, hogy a saját kulturális életét és vallását gyakorolja, saját nyelvét használja, továbbá joga van a pihenéshez, a szabadidő eltöltéséhez, szórakoztató tevékenységek igénybevételéhez. Teljes mértékben részt vehetnek a kulturális és művészeti életben.

Védelmet biztosító gyermeki jogok vonatkozásában elsődlegesen a gyermeknek joga van, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen. A részes államok minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy megvédjék a gyermekeket a tiltott kábító- és pszichotrop szerek fogyasztásától, védelemben kell hogy részesüljön a nemi kizsákmányolás és a nemi erőszak minden formájától. A részes államok kötelesek megakadályozni a gyermekek bármilyen formában történő elrablását, eladását vagy velük való kereskedelmet.

Az egyezmény 36. cikke értelmében az egyezményben részes államok kötelesek megvédeni a gyermekeket a jólétükre bármilyen szempontból káros kizsákmányolás bármely más formája ellen is.

Az egyezmény alapján az abban résztvevő államok kötelesek arról gondoskodni, hogy a gyermeket ne lehessen kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak alávetni.

Gyermekeket törvénytelenül vagy önkényesen ne foszsanak meg szabadságától, a szabadságától megfosztott gyermekkel emberségesen és az emberi méltóságának kijáró tisztelettel, életkorának megfelelően, szükségleteinek figyelembevételével bánjanak, joga legyen rövid idő alatt jogsegélyt igénybe venni. Biztosítja az Egyezmény a nemzetközi humanitárius jogokat fegyveres konfliktus esetén a gyermekek részére is.

Az egyezmény 40. cikke alapján az egyezményben részes államok elismerik a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermeknek olyan bánásmódhoz való jogát, amely előmozdítja a személyiség méltósága és értéke iránti érzékének fejlesztését, erősíti a mások emberi jogai és alapvető szabadságainak iránti tiszteletet, és amely figyelembe veszi korát, valamint a társadalomba való beilleszkedés az építő jellegű részvétele elősegítésének szükségességét. Egyúttal a részes államok az egyezményben vállalt kötelezettségek teljesítése területén elért előrehaladás vizsgálatára megalapították a Gyermek Jogainak Bizottságát.

II.2. A kapcsolattartás biztosítása

A Gyermek jogairól szóló egyezmény 9., 10. és 11. cikke kiemelten foglalkozik a gyermek és a különélő szülő kapcsolattartásának biztosításával, a gyermek és családjának, szüleinek a család egyesítésével, valamint a törvényellenes külföldre vitelével.

A 9. cikk értelmében az egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől különélő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fel mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindenek felett álló érdekével ellenkezik.

Amennyiben az elválasztás az egyezményben részes állam által foganatosított intézkedés folytán következett be, - mint a szülők, vagy egyikük, vagy a gyermek letartóztatása, szabadságvesztés-büntetésre, száműzetés kiutasítása vagy halála (ideértve azt is, ha a halál a letartóztatás folyamán következett be bármely okból) - a részes állam, kérelemre a szülők, vagy valamely más családtaggal közli a családtag vagy családtagok tartózkodási helyére vonatkozó lényeges adatokat, kivéve, ha ezeknek az adatoknak a nyilvánosságra hozatala hátrányos a gyermekre nézve.

Az egyezményben részes államok gondoskodnak továbbá arról is, hogy önmagában az említett kérelem benyújtása ne járjon hátrányos következményekkel az érdekelt személy vagy személyek számára.

A 10. cikke 1. pontja értelmében az egyezményben részes államokra a 9. cikk (1) bekezdésében foglaltak értelmében háruló kötelezettségeknek megfelelően a részes államoknak pozitív szellemben emberieségből és kellő gondossággal kell megvizsgálni bármely gyermeknek vagy szüleinek családegyesítés céljából valamely részes államba való beutazása vagy onnan való kiutazás iránti kérelmét. Az egyezményben részes államok gondoskodnak továbbá arról is, hogy az ilyen kérelem előterjesztése ne járjon hátrányos következményekkel a kérelmet előterjesztő és családtagjaik számára.

A 2. pont szerint annak a gyermeknek, akinek szülei különböző államokban bírnak állandó lakóhellyel, joga van, kivételes körülményektől eltekintve, mindkét szülőjével rendszeres személyes kapcsolat és közvetlen érintkezést fenntartani. Ennek megvalósítására, valamint az egyezményben a részes államokra a 9. cikk (1) bekezdése értelmében háruló kötelezettségeknek megfelelően a részes államok tiszteletben tartják a gyermeknek és szüleinek azt a jogát, hogy bármely országot, beleértve a sajátjukat is, elhagyják és visszatérjenek a saját országba.

Bármely ország elhagyásának joga csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyek az állam biztonságának, a közrendnek, a közegészségügynek, a közérkölcnek, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek, és amelyek összhangban vannak az egyezményben elismert egyéb jogokkal.

A 11. cikk 1. és 2. pontja alapján az egyezményben részes államok intézkedéseket tesznek, hogy megakadályozzák a gyermekek törvényellenes külföldre utaztatását és ott-tartását. Ebből a célból az egyezményben részes államok előmozdítják a kétoldalú és többoldalú megállapodások megkötését, illetőleg a meglévő megállapodásokhoz való csatlakozást.

A Magyar Köztársaság az 1991. évi XLIV. törvénnyel hirdette ki az ENSZ Közgyűlés által elfogadott Gyermek jogairól szóló Egyezményt.

III. A gyermek jogi helyzete a mai magyar társadalomban

A gyermek fontos értéket képvisel a mai magyar társadalom számára is. Az Alaptörvényünk, a hatályos Családjogi Könyvünk, a Gyermekvédelmi törvényünk és a büntetőeljárás kódexünk intézkedéseket írnak elő a kialakult veszélyeztetettség és a már bekövetkezett bántalmazás megszüntetése érdekében.

A 2011. április 25-én elfogadott Magyarország Alaptörvénye a preambulumban kinyilvánítja, hogy az együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet. Bízunk a közösen kialakított jövőben a fiatal nemzedékek elhivatottságában, hisszük, hogy gyermekeink és unokáink tehetségükkel, kitartásukkal és lelkierejükkel ismét nagyra teszik Magyarországot.

Az Alapvetés G) cikkében rögzíti, hogy a születésével magyar állampolgár gyermeke magyar állampolgár, és senkit nem lehet születéssel keletkezett vagy jogszerűen szerzett magyar állampolgárságától megfosztani. Az L) cikk értelmében Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Magyarország támogatja gyermekvállalást és a családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.

Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség megnevezésű részének 2. cikkében kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A magzat életét a fogantatástól kezdődő védelem illeti meg.

A 6. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és rendelkezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével. Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalmát.

A 11. cikk értelmében minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes

és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

Kimondja azt is, hogy külön intézkedésekkel védi családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A gyermekekkel és a családdal a 16. cikk (1) - (4) bekezdései foglalkoznak, amelyek értelmében minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez, szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést. A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását. A gyermekek foglalkoztatása - testi, szellemi és erkölcsi fejlődése - törvényben meghatározott nem veszélyeztető esetek kivételével - tilos.

A gyermeki jogok védelme és érvényesítése a polgári jogi jogalkalmazás területén is megjelenik, miszerint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) Családjogi könyve alapelvi szinten rögzíti a gyermeki jogok védelmét.

A Ptk. a családjog alapelvei között szerepelteti a gyermek érdekének védelmét. A Ptk. 4:2. § (1) bekezdése értelmében a családi jogviszonyokban a gyermek érdekei és jogai fokozott védelemben részesülnek. A (2) bekezdés rámutat arra, hogy a gyermeknek joga van ahhoz, hogy a saját családjában nevelkedjék; ha a gyermek nem növekedhet saját családjában akkor is biztosítani kell számára, hogy lehetőleg családi környezetben nőjön fel, és korábbi családi kapcsolatait megtarthassa.

A gyermeknek a saját családjában, illetve a családi környezetben nevelkedéséhez és a korábbi családi kapcsolatai fenntartásához fűződő jogát törvényben meghatározott esetben kivételesen és a gyermek érdekében lehet korlátozni.

A gyermeki jogok védelme a Gyermekjogi Egyezményhez történő csatlakozást követően lett része

családjogi rendelkezéseknek. A gyermekek érdeke számos eseti bírósági döntésben megnyilvánul akár a tartásdíj iránti perekben, akár szülői felügyelettel kapcsolatos perekben, akár a kapcsolattartás rendezése iránti perekben.

A gyermekek érdekének védelmét jeleníti meg a házasság felbontása során az a szabály is, hogy a házasság egyező akaratnyilvánítás alapján történő felbontására csak akkor van lehetőség, ha a házastársak a közös gyermek tekintetében a szülői felügyelet gyakorlása, a különélő szülő és gyermek közötti kapcsolattartás, a gyermek tartása, a házastársi közös lakás használata, valamint - ez iránti igény esetén - a házastársi tartás kérdésében megegyeztek és perbeli egyezségüket a bíróság jóváhagyta. Ha a házastársak közös szülői felügyeletben állapodnak meg a kapcsolattartás kérdésében nem kell megegyezniük, a gyermek lakóhelyét, azonban meg kell határozniuk.

A házasság felbontásánál a közös gyermek érdekét figyelembe kell venni a szülői felügyelet gyakorlásának, a szülő és gyermek közötti kapcsolattartásnak, és a gyermek tartásának rendezése során. E körben a gyermek érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie.

A Családjogi könyv 3. fejezetében az általános rendelkezések között is megjelenik, hogy a döntései során a szülőknek figyelembe kell venniük a gyermekük érdekeit is.

Az új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye szerint a közös szülői felügyelet szabályozásának az a célja, hogy a bíróságnak nem kell a kapcsolattartást rendeznie. Ugyanis ez azt feltételezi, hogy a szülők között olyan együttműködési készség van, amely mellett nincs szükség a kapcsolattartás rendezésére. A közös szülői felügyelet is csak ilyen esetben rendelhető el. A szabályozás nem várja el, hogy a felek emellett a kapcsolattartásban is megállapodjanak.

Erre vonatkozó megállapodásuk azonban nem jogszabálysértő még akkor sem, ha a két jogintézmény kizárja egymást, így a feleknek a kapcsolattartás kérdésében kötött egyezsége közös szülői felügyelet mellett is jóváhagyható.

A gyermekvédelmi szempontból az is lényeges kérdés, hogy váltott elhelyezés esetén a gyermeknek legyen egy nyilvántartott lakóhelye, így a szülők ebben is kötelesek megállapodni, illetve a

megállapodásukban ezt rögzíteni.

Az új Ptk. megváltoztatta a különélő szülők szülői felügyeleti jogával kapcsolatos szabályozási struktúrát és az ezzel kapcsolatos jogi szóhasználatot.

A gyermekelhelyezés szóhasználatot fenntartotta a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése vonatkozásában; a különélő szülőknek pedig arról kell dönteniük, hogy közös vagy kizárólagos szülői felügyeletet tartanak-e fenn. Főszabály szerint, ha a szülők közös szülői felügyeletben állapodtak meg a kapcsolattartás kérdését nem kell rendezniük. A közös szülői felügyelet esetén minden kérdésben közösen döntenek a szülők, így kívánatos, hogy képesek legyenek együttműködni. A szülők egyezségének jóváhagyása során a bíróságnak mérlegelési lehetősége van arra vonatkozóan, hogy a szülők megállapodása a gyermek érdekében áll el.¹⁰

Miután a Családjogi Könyv alapelvi szinten kimondja a gyermek érdekének elsődlegességét a Ptk. valamennyi gyermeket érintő joghatás tekintetében elvárja ennek az elvnek az érvényesülését.

A Ptk. 4:76.§ (2) bekezdése értelmében a házastársak kiskorú gyermekének lakáshasználatát a házastársi közös lakásban kell biztosítani, gyermekvédelmi szempontok indokolják a gyermek lakáshasználati jogának a figyelembevételét.

A Ptk. 4:84.§ (3) bekezdése értelmében a lakáshasználati jog ellenértékének megállapítása során a térítés összegének meghatározásánál a gyermek lakáshasználati jogának értékét annak a házastársnak a javára kell figyelembe venni, aki a lakáshasználatot szülői felügyeleti jog alapján a gyermek részére a továbbiakban biztosítja.

A szülői felügyelet legfőbb törvényben nevesített területei: a gyermek nevének meghatározása, a gyermek gondozása és nevelése, vagyonának kezelése és törvényes képvisellete. Különélő szülők esetén szükséges a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése.

---

¹⁰ vö. Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Szerkesztette dr. Vékás Lajos/dr. Gárdos Péter. Ptk.4:21.§-ához.

A gyermekétől különélő szülő jogai és kötelezettségei: a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különélő szülőnek a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében együtt kell működnie. Ennek érdekében a gyermekkel együtt élő szülő köteles tájékoztatni a különélő szülőt a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányairól és minden szükséges felvilágosítást meg kell adni, amíg a gyermekkel kapcsolatos.

A házasság felbontásának esetén a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogukat akkor is, ha a szülői felügyeletet az egyik szülő gyakorolja kizárólagosan. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdések: a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamosabb időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása, valamint iskolájának és életpályának megválasztása. A különélő szülőt is tájékoztatási kötelezettség terheli, amennyiben a különélő szülőt a bíróság vagy a gyámhivatal feljogosította a gyermek gondozásával nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, hogy a vagyonkezelésre.

A Ptk. Családjogi könyvének 4:178. § (1) bekezdése értelmében a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A (2) bekezdés alapján a gyermekétől különélő szülő - ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik - jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.

A kiskorú veszélyeztetése az esetek zömében a családon belül történik, tehát a szülő vagy a nevelésre egyéb úton feljogosított személy (pl. nevelőapa) bántalmazza leggyakrabban a gyermeket. A bíróság, illetve a gyámhivatal végső eszközként a bántalmazó szülőnek a szülői felügyeleti jogát korlátozhatja, átmenetileg szüneteltetheti, illetőleg meg is szüntetheti a gyermek veszélyeztetettségével arányosan.

A szülői felügyeleti jog szünetelésénél az esetek zömében a különélő szülő vagy a szülőknek a kapcsolattartási joga megmarad, mint például a családba fogadás esetén. Azonban a szülői felügyeleti jog megszüntetésére kifejezetten akkor kerül sor, amennyiben a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő

olyan mértékben sérti a kiskorú testi és szellemi fejlődését, hogy már a kapcsolattartási jog gyakorlása is a kiskorú veszélyeztetésével járna együtt, ezért a szülő szülői felügyeleti jog megszüntetése esetén általában kapcsolattartásra sem jogosult.

A Ptk. 4:191.§ (1) és (2) bekezdése értelmében a bíróság megszünteti a szülői felügyeletet, ha a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti, vagy gyermeket más személynél helyezték el, vagy nevelésbe vették és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vétele okot adó magatartásán, életvitelén önhibájából nem változtat. A (2) bekezdés szerint, ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte a bíróság a szülői felügyeletet a szülő valamennyi gyermeke tekintetében megszüntetheti. A bíróság rendelkezhet úgy, hogy a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekekre is, aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.

Egyébiránt a szülői felügyeleti jogot mind a polgári, mind a büntető ügyekben eljáró bíróság jogosult megszüntetni. Erre sor kerülhet a gyermek sérelmére elkövetett életveszélyt okozó súlyos testi sértés, emberülés büntette kísérletének elkövetése esetén.

A BDT2001.501. számú eseti döntés értelmében a gyermeket veszélyeztető magatartás a szülő mulasztásával is megvalósulhat, és az alkalmas arra, hogy a gyermek fejlődését károsan befolyásolja, lelassítsa. Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetének helyt adott és az alperes szülői felügyeleti jogát a felperes vonatkozásában megszüntette.

Az ítélet indokolása szerint a kiskorú felperes 1995. december 8. napján született az alperesnek Sz. Krisztinával kötött házasságából. A szülők házassága rövid idő alatt megromlott, és bár nem váltak el, az életközösség közöttük megszakadt 1998. április 18. napján, mert az alperes börtönbe vonult.

Az alperes 1993 óta többször volt büntetve és jelenleg is börtönbüntetését tölti. Az életközösség megszakadása után a felperes édesanyjával maradt, aki élettársi kapcsolatot létesített. Az alperesnek szakképzettsége nincs, állandó munkahelye soha nem volt, amikor szabadlábbon volt alkalmi

munkából tartotta el a családját. Részbenei tulajdonosa egy kunmadarasi ingatlanak, amely egy szoba-konyha helyiségből áll. Ebben lakik az alperes testvére családjával együtt. Az alperes is ide kíván költözni szabadulása után gyermekével.

Az élettárs - az anya tudtával és beleegyezésével - többször súlyosan bántalmazta a gyermeket, ezért a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság az élettársat és az anyát bűnösnek mondta ki, és az anya szülői felügyeleti jogát megszüntette.

A fenti cselekmények után a gyámhivatal a kiskorú felperest ideiglenes hatállyal csecsemőotthonban helyezte el, majd átmeneti nevelésbe vette és 1998 végén nevelőszülőkhöz került a gyermek, azóta is ott tartózkodik.

A gyámhivatal az alperes számára 1999 tavaszán történt szabadulása után engedélyezte a gyermekével való kapcsolattartást, de az alperes a jogával egy alkalommal sem élt.

1999. májusában újabb bűncselekményt követett el, jelenleg ebből a cselekményből kifolyólag tölti szabadságvesztését. Az alperes gyermekét 1998. április 17. óta nem látta, 1999 őszétől írt neki néhány képeslapot.

Az elsőfokú bíróság jogi álláspontja az volt, hogy a felek jogviszonyára irányadó (az akkor hatályos) a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 88. § (1) bekezdés b) pontja alapján a bíróságnak meg kell szüntetni a szülői felügyeletet, ha a gyermeket más személynél helyezték el, vagy átmeneti nevelésbe vették, és a szülő felróhatóan gyermeke érdekét sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel, intézménnyel, gyermekével kapcsolatot nem tart, magatartásán, életvitelén, körülményein az átmeneti nevelés megszüntetése céljából nem változtat.

A bíróság megítélése szerint az alperesnek igazi érzelmi kötődése nem alakult ki a kiskorú felpereshez, szülői felelőssége csak szavakban nyilvánul meg.

Az ítélet ellen az alperes nyújtott be fellebbezést, és kérte annak megváltoztatását és a felperes

keresetének az elutasítását. Arra hivatkozott, hogy a gyermek nem az ő hibájából került nevelőszülőkhöz, ő soha nem bántalmazta. Jelenlegi szabadságvesztésének ideje alatt levelezés formájában tartja a kapcsolatot a gyermekkel. Szabadulása után dolgozni akar, és saját háztartásában nevelni a lányát.

A felperes ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

A másodfokú bíróság a fellebbezést nem találta alaposnak. Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, helyes az erre alapított döntése és annak jogi indokai, így ezekre a másodfokú bíróság csupán utal. Az alperes fellebbezése kapcsán a másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az alperes börtönből való szabadulása után annak ellenére nem találkozott gyermekével, hogy tudott a kiskorú sérelmére elkövetett bűncselekményről, és hogy a gyámhivatal biztosította számára a kapcsolattartást.

Továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein nem változtatott, sőt újabb bűncselekményt követett el, és ezzel az akkor hatályos Csjt. 88. § (1) bekezdés b) pontja szerinti tényállást kimerítette.

A másodfokú bíróság egyetértett a felperes azon álláspontjával, hogy a gyermeket veszélyeztető magatartás a szülő mulasztásával is megvalósulhat, és az alkalmas arra, hogy a gyermek fejlődését károsan befolyásolja, lelassítsa. A másodfokú bíróság megítélése szerint az alperestől a büntetése kitöltését követően sem várható, hogy körülményei alkalmasak lesznek a gyermeknevelésre, figyelemmel arra, hogy megélhetése, lakhatása előreláthatóan bizonytalan.

A fenti indokokra tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1.Pf.20.636/2000/4.)

IV. A gyermekbántalmazás polgári -, és büntetőjogi vetülete a kiskorú veszélyeztetése és a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén¹¹

A gyermek nemzetközi egyezményekben is deklarált alkotmányos joga, hogy különélő szülőjével kapcsolatot tarthasson. A nemzetközi egyezményeken túlmenően a kapcsolattartás jogát a Ptk. szabályozza a 4:178. § - 4:185. §- aiban.

A kapcsolattartási ügyeket a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet IV. fejezete 27. §-tól 33/B. §-ig szabályozza.

A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, a gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. Ezen túlmenően a különélő szülőnek nemcsak joga, hanem kötelezettsége is az, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.

A kapcsolattartási jog magában foglalja a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek a lakóhelyéről történő rendszeres, meghatározott időtartamú elvitelét, illetve időszakonként történő elvitelét is, kiterjed a kapcsolat a személyes találkozás nélküli módokra is (pl. telefonhívás, csomagküldés). A Ptk. 4:180. § (2) bekezdése értelmében a kapcsolattartás joga kiterjed a gyermek meghatározott időtartamú külföldi elvételére is.

A különélő szülő gyermekével történő kapcsolattartását házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti perben a bíróság szabályozza, minden egyéb esetben a kapcsolattartás rendezése a gyámhivatal hatáskörébe tartozik.

A kapcsolattartásra mind a bíróságnak, mind a gyámhivatalnak a gyermek korának, egészségügyi állapotának, életkörülményeinek, a szülők személyes körülményeinek és az ítélőképessége birtokában levő gyermek véleményének figyelembevételével kell rendelkezni.

A Ptk. 4:181.§ (3) bekezdése értelmében a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban rendelkezni kell

---

11 vö. dr.Potári Anita: A kiskorú veszélyeztetése a kapcsolattartás szabályainak megszegése esetén 2019.

a kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, folyamatos vagy időszakos voltáról, arról, hogy felügyelt kapcsolattartásra kerül-e sor, továbbá a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről és módjáról a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségről és az elmaradt kapcsolattartás pótlásáról.

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásáról a bíróság gondoskodik. A kapcsolattartás akadályozásáért, szabályainak megszegéséért a szülő köteles a másik félnek a kárát és az ebből keletkezett költségeit megfizetni, azonban a kapcsolattartási jog korlátozásának a kapcsolattartási jog akadályozásának következménye lehet a kapcsolattartási jog korlátozása és megvonása is.

A Ptk. 4: 184.§ - a alapján a gyámhatóság vagy - házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti perben - a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy megvonhatja.

A kapcsolattartás korlátozásának, szüneteltetésének, végső esetben megvonásának a részletszabályait a gyámhatóságokról, a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX.10.) Kormányrendelet (Gyer.) 31. § (1)-(5) bekezdései szabályozzák. A kapcsolattartás szabályozása iránti kérelem teljesítése eleve megtagadható, ha a kapcsolattartás a kiskorút veszélyezteti, vagy pedig a szülő a szülői kötelességeit önhibájából tartósan nem teljesítette, és ezen a magatartásán meg sem próbált változtatni. A kapcsolattartás időben akkor korlátozható, ha a kapcsolattartásra jogosult a kapcsolattartási jogával visszaélt.

Súlyos visszaélés esetén a kapcsolattartási jogot 6 hónapig, vagy akár egy évig szüneteltetni is lehet.

A Gyer. 31.§ (5) bekezdése értelmében a gyámhivatal a kapcsolattartási jogot - kérelemre vagy hivatalból - megvonja, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére súlyosan visszaél, és e felróható magatartásával a gyermek nevelését és fejlődését súlyosan veszélyezteti.

A Kúria Kfv. 37.276/2017/8. közigazgatási ügyben hozott határozatának elvi tartalma szerint a kiskorú gyermek veszélyeztetettségének bizonyított megállapítása esetén a gyermekkel történő

kapcsolattartás szüneteltetése arányos szankció.

A kiskorú veszélyeztetése polgári jogi értelemben sokkal tágabb kategória, mint a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény törvényi tényállásának megvalósítása. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) az 5. §-ba foglalt értelmező rendelkezései között az n) pontban határozza meg a veszélyeztetettség fogalmát, miszerint olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

A kapcsolattartási jog akadályozása, illetve szabályainak megszegéséért azonban büntetőjogi felelősség is terhelheti a kapcsolattartásra kötelezett személyt.

Ugyanis a kiskorú veszélyeztetésének büntetést valósítja meg az a szülő, aki a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a másik szülővel való kapcsolattartását huzamosabb ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli és e kötelességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi.

A kapcsolattartás végrehajtásánál abból kell kiindulni, hogy mi a célja a kapcsolattartásnak gyakorlatilag. A kapcsolattartás célja, hogy a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult különélő szülők között a családi kapcsolatot fenntartsa, ezáltal a különélő szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel tudja kísérni, és tőle telhetően segíteni tudja.

E körben nagyon fontos szabály a kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek kötelesek egymást tájékoztatni és az elmaradt kapcsolattartást pótolni kell, ha az a kapcsolattartás a jogosultnak fel nem róható okból maradt el. Ilyen lehet például a gyermek betegsége.

A gyermek fejlődését ugyanis nagymértékben veszélyezteti a kapcsolattartások sorozatos elmaradása.

A legvégső és talán a legerősebb fegyver a kapcsolattartás szabályainak kikényszerítésére az az, hogyha a családból kiemelik a gyermeket, illetve, hogy a kapcsolattartást akadályozó, a kapcsolattartás szabályait megszegő szülő ellen büntetőeljárást kezdeményeznek.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) a XX. fejezetében szabályozza a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekményeket. Ezek között megtalálható a kiskorú veszélyeztetése, a gyermekmunka, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, a tartási kötelezettség elmulasztása, a kapcsolati erőszak, a családi jogállás megsértése és a kettős házasság.

Az új Btk. -val szemben a régi 1978-as Btk. a kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekményeket másképpen szabályozta. A XIV. fejezetben, annak is az I. címében volt található a házasság a család és az ifjúság elleni bűncselekmények, amelyek között.

A törvényi tényállásként szabályozásra került a kettős házasság vagy kettős bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése, a családi állás megváltoztatása, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, a kiskorú veszélyeztetése, a tartás elmulasztása. Ezen fejezet 2. címében pedig a nemi erkölcs elleni bűncselekmények kerültek szabályozásra.

A kapcsolattartással összefüggő cselekmények társadalomra veszélyessége olyan mértéket öltött, amely miatt a gyermekek érdekeit sértő cselekményeket kicsit precízebben, sokrétűbben kellett büntetni rendelni, és ez indokolta a Btk. új szemléletét, illetve azt, hogy a kiskorú veszélyeztetésével önálló tényállásként vált ki a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása.

A Btk. 208. § (1) bekezdése értelmében a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorú a közös háztartásban vagy egy lakásban él, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábírt vagy rábírnival törekszik, bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.

A jelenlegi Btk. a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását a 210. § (1) és (2) bekezdésében szabályozza, amely szerint, aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorú a kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig megfelelően biztosítja és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.

A kiskorú veszélyeztetésének büntetést és a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását összehasonlítva megállapítható, hogy a kiskorú veszélyeztetése sokkal komplexebb és átfogó törvényi tényállás az elkövetői körre is gyakorlatilag szélesebb körű, mint a kiskorú kapcsolattartásának az akadályozása esetén. Kiskorú veszélyeztetésénél az elkövetési magatartás a kiskorú feletti nevelési, felügyeleti, gondozási kötelezettségek súlyos megszegése. A bűncselekmény elkövetője lehet bárki, hiszen keretdiszpozíció alapult kötelezettség.

Alapulhat családjogi kapcsolaton pl. szülő esetében, munkaköri kötelezettségből fakadóan pl. pedagógus esetén vagy akár elkövetheti bébiszitter és gyám és vagy pedig, aki de facto kerül olyan helyzetbe, hogy egy kiskorúról gondoskodnia kellene. A kötelesség megszegése történhet tevékenyen és mulasztással is.

Széles körű elkövetési módok, elkövetési magatartások illenek bele a kiskorú veszélyeztetésének büntetésébe, azonban nagyon fontos, hogy a tényállásszerűségnek a feltétele, hogy a kötelességszegés súlyos legyen.

Már említettem a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása az a kiskorú veszélyeztetésének tényállásából kivált vétségi alakzat. A bűncselekmény jogi tárgya a hatósági határozat betartásához fűződő érdek és ezen keresztül a kiskorúnak a különélő szülővel való kapcsolattartás szempontjából releváns érzelmi fejlődését, egyensúlyát védi.

Elkövetési magatartása a jogszerű kapcsolattartás kialakításának vagy fenntartásának akadályozása, amelynek eleme egyrészt az, hogy érvényesítése ultima ratióként történik, valamint az elkövetői

oldalon önhiba a feltétele. A kapcsolattartás akadályozása nem más, mint egy nevesített nevelési kötelességszegés, amely azonban nem privilegizált, azaz minősített esete a kiskorú veszélyeztetésének.

A kapcsolattartás akadályozása esetén is vizsgálendő körülmény, hogy ezzel okozati összefüggésben a kiskorúnál bekövetkezett-e erkölcsi, érzelmi fejlődésének veszélyeztetése, amennyiben igen, akkor a kiskorú veszélyeztetésének megállapítása indokolt.

A Legfelsőbb Bíróság BH2007.35. számú eseti döntésében megállapította, hogy a kiskorú veszélyeztetésének büntettét valósítja meg az a szülő, aki a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a másik szülővel való kapcsolattartását huzamos ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli és e kötelességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi.

Ebben az eseti döntésben is a kiskorú kapcsolattartásának akadályozása miatt a büntető bíróság a kiskorú veszélyeztetésének büntettét látta megállapíthatónak arra való tekintettel, hogy a gyermek a felperesi ellennevelés hatására lelkileg károsodott, a korábban őt nevelő szülőt kifejezetten elutasítja, és ez a kialakult helyzet kifejezetten felróható felperesnek.

A gyermek és a különélő szülő közötti kapcsolattartás ellehetetlenülése a gyermeknek már tényleges lelki károsodást, szellemi fejlődésének torzulását, értékrendjének sérülését, jellemének negatív irányú megváltozását is eredményezte.

A kötelességszegő magatartás a kiskorú személy erkölcsi lelki fejlődésére gyakorolt hatása súlyos volt, amelyet a bekövetkezett eredmény egyértelműen igazol. A terhelt az elkövetési magatartást szándékosan fejtette ki, ha a káros eredmény bekövetkezését kifejezetten nem is kívánta, de abba belenyugodva cselekedett. Így eshetőleges szándék az eredmény tekintetében is megállapítható a súlyos kötelességszegés és az eredmény közötti okozati összefüggés is nyilvánvaló, ezért a kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak.

Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásával foglalkozik a Kúria Bfv.I.420/2015. számú eseti

döntése is, amelynek lényege, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége szempontjából az önhiba vizsgálata a bíróságra hárul, önhiba hiányában a cselekmény nem tényállásszerű.

Jelen ügyben a terhelt a gyermeket egyetlen alkalommal sem adta át a kapcsolattartásra, az amúgy minden alkalommal megjelenő különélő szülőnek, ezért a különélő szülő a kapcsolattartás végrehajtása iránt kérelmet nyújtott be az illetékes gyámhivatalhoz. A terhelt önhibájából a vele szemben jogerősen kiszabott bírság után sem biztosította a különélő szülő részére a kapcsolattartást.

A Kúria megállapította, hogy az elkövetési magatartás kifejtése önhiba nélkül nem tényállásszerű. A kapcsolattartás akadályozása többlet tényállási elemet tartalmaz kiskorú veszélyeztetésének vétségéhez képest. Ez a többlettényállási elem az önhiba.

A terhelt büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okként hivatkozott arra, hogy a cselekménye nem volt társadalomra veszélyes ezzel szemben a Kúria megállapította, hogy a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező terhelt tudatában volt annak, hogy a bíróság, illetve a közigazgatási hatóságok jogerős határozataiban megállapítottak rá nézve kötelezőek, azoknak a bírság kiszabását követően történt semmibe vétele,

illetve az azzal történő tudatos, szándékos szembehelyezkedés a magatartás jogellenessége tudatában a társadalomra veszélyesség hiányára, illetve az abban való tévedésre hivatkozás alaptalan.

Ebben az eseti döntésében utalt végül a Kúria arra, hogy a felülvizsgálat, illetve a büntetőeljárás során a láthatás kérdése és módja tekintetében eljáró közigazgatási hatóságok döntéseinek felülbírálatára nincs törvényes lehetőség.

Ennek tükrében viszont nagyon érdekes a Legfelsőbb Bíróság elvi élű megállapítása, amely szerint a kötelező védőoltás beadásának megtagadása súlyos köteleességszegés, ám a jelenlegi átoltottsági helyzet mellett ez a kiskorú fejlődésére konkrét bizonyítható veszélyt nem jelent, így nem bűncselekmény. (EBH2009.2029.)

A Legfelsőbb Bíróság a Bfv.II.25/2009-es számú elvi jelentőségű eseti döntésének tényállása szerint a terheltek élettársak voltak, kapcsolatukból 2002. június 20-án született gyermek, akit közösen neveltek.

A terheltek önhibájukból nem gondoskodtak arról, hogy gyermekük a tizenegy hónapos életkorhoz kötött védőoltás megkapja. A városi intézet védőoltás pótlását elrendelő határozatának teljesítését megtagadták, a kötelező védőoltások elmaradása miatt a terheltek gyermekének kellő immunizálása elmaradt. A gyermek e fertőző betegségekre fogékonyabb, így veszélyeztetett azok leküzdésében. A védettség hiánya miatt megbetegedése esetén környezetét is fertőzésnek teheti ki.

A terhelteknek egészségügyi végzettsége nem volt, orvosi szakkérdésekben semmilyen szakismerettel nem rendelkeztek. A 15 hónapos kort megelőzően előírt és a sértett által még időben megkapott védőoltások nem befolyásolják az antibiotikumok, gyulladáscsökkentőt, lázcsillapítók iránti érzékenységet, amúgy a gyermeknél semmilyen ismert érzékenység nem áll fenn.

Annak eldöntése, hogy az oltandó személy számára védőoltás beadható- e az oltóorvos feladata és kötelessége, aki egyedileg bírálja el az oltás végrehajthatóságát.

A magyarországi szabályozás szerint tehát nem a kiskorú szülei jogosultak annak eldöntésére, hogy a védőoltás beadható, avagy sem.

Az elsőfokú bíróság amiatt állapította meg a kiskorú veszélyeztetésének büntetettét, mert a terheltek magatartásukkal a fertőző betegségek és járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló rendelet, valamint az egészségügyi törvény rendelkezéseit megszegték. Gyermeük beoltásának elkerülésével, illetve elhárításával a kiskorú egészségét veszélyeztették, ezáltal valósították meg a bűncselekményt.

A másodfokon eljáró megyei bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a társtettesi elkövetésre utalást mellőzte és enyhítette a terheltekre kiszabott szabadságvesztés mértékét.

Az ügydöntő határozat ellen a terhelték nyújtottak be felülvizsgálati indítványt. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati határozatában a régi Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 195. §-ának (1) bekezdésére hivatkozott, amely szerint kiskorú veszélyeztetésének büntettét követi el - többek között - az a szülő, aki kiskorú gyermekének gondozása körében felmerülő kötelezettségét súlyosan megszegi és ezzel a gyermek testi fejlődését veszélyezteti. A terhelték aktív szándékos magatartással hiúsították meg, hogy kiskorú gyermekük az életkorhoz kötött védőoltásokat megkapja.

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott arra, hogy az ügyben hozott ítélet szerint a terhelték magatartásának eredménye a kiskorú gyermekük oltásokkal biztosítható védettségének hiánya, ez pedig veszélyt jelent a gyermekre abban az esetben, ha az ilyen betegségek kórokozóival történő megfertőződésére - a környezeti viszonyok miatt - lehetőség adódik.

A kötelező védőoltások miatt e betegségek előfordulása azonban gyakorlatilag igen ritka. Ekként viszonylag csekély annak a lehetősége, hogy a védőoltások hiányában a gyermek ténylegesen megfertőződjön, így testi fejlődése közvetlen veszélybe kerüljön.

A Legfelsőbb Bíróság döntésében kiemelte, hogy a kiskorú veszélyeztetésének büntette eredmény-bűncselekmény, megvalósításának feltétele a kiskorú testi fejlődésének már bekövetkezett tényleges veszélyeztetése.

A veszély fogalmilag kettős eredetű megállapíthatóságához jelen esetben egyrészt a gyermek adott betegségekkel szembeni immunitásának hiánya (mint veszélyeztetett tényező) mellett a fertőződés ténylegesen fennálló reális lehetősége (mint veszélyeztető tényező) is szükséges. Tény azonban, hogy a fertőződés lehetősége éppen a védőoltásokkal elért közegészségügyi helyzet miatt rendkívül csekély.

Nem állítható tehát, hogy a terhelték gyermeke az oltások hiányában állandóan a testi fejlődését veszélyeztető súlyos fertőzések veszélyében élne. A veszély távoli elvi lehetősége a bűncselekmény tényállásának megállapításához nem elegendő, a gyermek testi fejlődését ténylegesen veszélyeztető helyzet hiányában a kiskorú veszélyeztetése büntette nem állapítható meg.

A határozat szerint a tanköteles gyermek rendszeres iskolába járatását elmulasztó szülő szabálysértést követ el, és jóllehet köteleességszegése a gyermek fejlődését nyilvánvalóan hátrányosan érinti önmagában nem alkalmas a kiskorú veszélyeztetése büntetének megállapítására.

A Legfelsőbb Bíróság az előzőekben idézett döntése szerint a szabálysértéstől a kiskorú veszélyeztetésének büntette alapvetően különbözik a büntett megvalósulásának ugyanis törvényi feltétele, hogy az említett kötelezettség súlyos megszegése azzal a következménnyel járjon, hogy a gyermek szellemi fejlődését veszélyeztesse. Ezt nyilván inkább kivételesen előforduló következményt esetileg szakértő bevonásával lehet megállapítani, ennek hiányában azonban a szülő mulasztása csupán az említett szabálysértést valósítja meg.

Mindemellett a Legfelsőbb Bíróság tekintetbe vette a védőoltásokkal kapcsolatos jogi szabályozást áttekintő az Alkotmánybíróság 39/2007 (VI. 20.) AB határozatában kifejtetteket is. Az alábbi határozat a védőoltások megtagadásával kapcsolatos alkotmányjogi helyzetet elemezve az emberi méltósághoz való jog részeként vette figyelembe a testi integritáshoz való jog érvényesülését.

E körben a védőoltások kikényszeríthetőségével összefüggésben hangsúlyozta, hogy az állam csak abban az esetben korlátozhatja az alapjogokat, ha a legitim célok védelme másként nem érhető el.

Az alapjog korlátozása tehát szükséges, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményének, az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjog sérelem súlya megfelelő arányban legyenek egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Kötelező és kikényszeríthető jogi eszköz igénybevétele általában csak végső eszköze lehet a közegészségügyi célok elérése érdekében.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 58. § (4) bekezdése szerint, ha a védőoltásra kötelezett személy e kötelezettségének írásbeli felszólításra sem tesz eleget, az egészségügyi hatóság a védőoltást határozatával rendeli el. A már nem hatályos közigazgatási hatósági eljárás szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 140.§- 141. §-ában foglalt eljárási szabályok értelmében a védőoltással kapcsolatos kötelezettség teljesítése közigazgatási úton ismételhető bíróság kiszabásával,

végző soron a végrehajtás elrendelésével és a rendőri közreműködéssel is kikényszeríthető.

A már hatályon kívül helyezett egyes szabálysértésekről szóló 218/1999 (12. 28.) Kormányrendelet a fertőző betegségek elleni védekezés elmulasztását szankcionáló 102. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint, aki a védőoltásra egészségügyi vonatkozó egészségügyi jogszabályt vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést megszegi 60.000 forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. E szabálysértések miatt az ÁNTSZ jogosult eljárni.

A kötelező védőoltások beadásának kikényszeríthetősége tehát a jogrendszer különböző szintjein jelenik meg. A közigazgatási bírsággal maga a védőoltás beadása biztosítható. A szabálysértési eljárással pedig szankcionálható a védőoltás beadásával kapcsolatos egészségügyi rendelkezések ellenszegülő személy.

Mindezt figyelembe véve az állam több szinten, többféle jogi eszközzel, ezen eszközök alkalmazása esetén kellő hatékonysággal biztosítja a lakosság, főként pedig a gyermek populáció epidémiailag védtettségét.

Rendszertani szempontból is rögzíthető tehát, hogy a társadalom járványügyi védtettséget biztosító védőoltási rendszer érvényesülésének hatékony jogi eszközei a közigazgatási és szabálysértési eljárásokban megtalálhatóak. Mindezeket figyelembe véve a közegészségügyi érdekek védelmét nem a büntetőjog kiterjesztő, ezért tilos értelmezése és alkalmazása, hanem a közigazgatási, szabálysértési jogban szabályozott egyéb eszközök hatékony alkalmazása hivatott biztosítani.

A Legfelsőbb Bíróság a fenti jogi érvelés mentén azt állapította meg, hogy a terheltek vád tárgyává tett magatartása a sértett fejlődésének veszélyeztetése - mint törvényi tényállási elem hiányában - a kiskorú veszélyeztetésének büntette megállapítására nem alkalmas, ezért a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatokat megváltoztatta és a terhelteket az ellenük kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt emelt vád alól felmentette.

V. A kapcsolattartás joga a gyermekvédelmi gondoskodás rendszerében

1997. november 1-jén hatályba lépett a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.), mint korábban is említettem szélesebb körben használja a veszélyeztetettség fogalmát, mint a Btk. kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállása.

A törvénynek kiemelt célja a veszélyeztetett gyermekről történő gondoskodás, illetve a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése. A Gyvt. az ENSZ Gyermekjogi Egyezményben és Alaptörvényünkkel összhangban nevesíti az alapvető gyermeki jogokat a Gyvt. 7. § (4) bekezdése értelmében a gyermeknek a szülő felügyeleti joga megszűnése esetén is joga van származása, vér szerinti családja megismeréséhez és - a vér szerinti család beleegyezése mellett - a kapcsolattartáshoz.

A Gyvt. számos rendelkezést tartalmaz azonban a gyermek veszélyeztetettsége esetére arra vonatkozóan, hogy a kapcsolattartási jog miként korlátozható, szüneteltethető, illetve legvégső esetben miként vonható meg.

A Legfelsőbb Bíróság az EBH.2000.320. sz. elvi jelentőségű egyedi határozatában meg is állapította, hogy Gyvt. 7. § (4) bekezdése alapján a gyermeknek joga van a származása, a vér szerinti családja megismeréséhez és a kapcsolattartáshoz és amennyiben a gyermeket nevelő szülő a kapcsolattartás jogellenes megghiúsításával okozott kárt, akkor azt a polgári jog szabályai szerint köteles megtéríteni.

Nevelésbe vett gyermeknek is kiemelt joga az, hogy a személyes kapcsolatait ápolhassa, azonban, ha ez a gyermek személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolja, akkor a szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult közeli hozzátartozónak a kapcsolattartási joga korlátozható, megvonható vagy szüneteltethető.

Természetesen a nevelésbe vett gyermek szülőjének is joga van ahhoz, hogy a gyermeke neveléséről, fejlődéséről rendszeres tájékoztatást kapjon, illetve a kapcsolattartáshoz segítséget kapjon, amennyiben a szülői felügyeleti joga nem szűnt meg.

A Gyvt. III. fejezete szabályozza a gyermekek védelmének rendszerét. A 14. § (1) és (2) bekezdése értelmében a gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásban kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint hatósági intézkedések biztosítják.

A gyermeknek a szülő felügyeleti joga megszűnése esetén is joga van származása, vér szerinti családja megismeréséhez és - a vér szerinti család beleegyezése mellett - a kapcsolattartáshoz. A Gyvt. 34. § - a szabályozza a gyermek és hozzátartozójának kapcsolattartását, ha a gyermeket bentlakásos gyermekintézményben helyezték el, vagy befogadó szülőnél él, azzal, hogy ennek részletszabályait a Gyer. 30/E.-I.§-ai tartalmazzák.

A bentlakásos gyermekintézményben, a befogadó szülőnél biztosított személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásnál és gyermekvédelmi szakellátásnál a gyermek és szülője vagy más kapcsolattartásra jogosult hozzátartozója (a továbbiakban együtt: kapcsolattartásra jogosult) közötti kapcsolattartás formái:

a) a folyamatos és időszakos kapcsolattartás

aa) a gyermek tartózkodási helyén történő meglátogatásával, illetve

ab) a gyermek elvitelének jogával és visszaadásának kötelezettségével, vagy

ac) felügyelt kapcsolattartás keretében, és

b) a levelezés, elektronikus levelezés, telefonkapcsolat, ajándékozás, csomagküldés.

A bentlakásos gyermekintézményben, a befogadó szülőnél biztosított személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás során elő kell segíteni, hogy a kapcsolattartásra jogosult a gyermekkel kapcsolatot tartson fenn, feltéve, hogy a szülő nem áll a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére elkövetett cselekmény miatt ideiglenes megelőző távoltartás vagy megelőző távoltartás, továbbá a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt, vagy a gyermek súlyos bántalmazása miatt nem szüneteltették a szülő kapcsolattartási jogának gyakorlását.

A gyámhatóság a kapcsolattartásról a gyermek vér szerinti családjával, testvéreivel való kapcsolat fenntartása, a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülésének elősegítése érdekében dönt. A kapcsolattartás formájának és gyakoriságának elbírálása során a gyámhatóság mérlegeli a gyermekjóléti alapellátás vagy a gyermekvédelmi szakellátás igénybevételének okát, valamint a kapcsolattartásra jogosult magatartását és körülményeit.

A gyámhatóság által elrendelt felügyelt kapcsolattartás esetén a kapcsolattartást szabályozó jogszabályokban meghatározottak szerint, a gyámhatóság határozatában meghatározott helyszínen kerül sor a kapcsolattartásra, általában a gyermekjóléti központokban egy előre egyeztetett időpontban.

Ha kizáró feltételek nem állnak fenn, a kapcsolattartásra jogosult az átmeneti gondozásban részesülő gyermeket, a bentlakásos gyermekintézmény házirendje vagy a helyettes szülői hálózatot működtetővel történt előzetes egyeztetés szerint, a gondozás helyszínén látogathatja. A látogatás alkalmával biztosítani kell a kapcsolattartás kulturált és zavartalan körülményeit. Átmeneti gondozásban részesülő gyermek esetén a kapcsolattartásról a gyámhatóság kérelemre dönt. A gyámhatóság szükség esetén felügyelt kapcsolattartást rendel el.

Az ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban elhelyezett, továbbá a nevelésbe vett gyermekkel történő kapcsolattartásról a gyámhatóság hivatalból dönt. A gyermek legfeljebb két napra történő eltávozását és két napnál hosszabb időtartamú szabadságát a gyermekvédelmi gyám engedélyezi, ha arra a gyámhatóság döntésében felhatalmazta. A gyermekvédelmi gyám jelzi a gyámhatóságnak, ha a kapcsolattartás végrehajtása során a kapcsolattartásra jogosult és a gyermek vagy a kapcsolattartásra jogosult és a gyermek gondozási helyét biztosító személy, intézmény között vita keletkezik.

Az örökbefogadhatónak nyilvánítás szempontjából nem tekinthető rendszeres kapcsolattartásnak a levélírás, a telefonhívás, a csomagküldés és a gyámhatóság határozatában szabályozottól jelentősen eltérő évenkénti egy-két látogatás.

A kapcsolattartással összefüggő, a gyermek számára a bentlakásos gyermekintézményben, a befogadó

szülőnél biztosított teljes körű ellátás által nem fedezett költségeket a kapcsolattartásra jogosult viseli.

A települési önkormányzat rendkívüli települési támogatás formájában nyújthat segítséget a kapcsolattartásra jogosult számára a kapcsolattartással összefüggő költségek viseléséhez, különösen az utazási költségekhez, illetve a kapcsolattartásra jogosult otthonában történő kapcsolattartás esetén a gyermek ellátásának költségeihez. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat a kapcsolattartást szabályozó jogszabályokban meghatározottak szerint nyújt segítséget és támogatást a kapcsolattartás megvalósításához.

A gyermekjóléti szolgáltatás olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését. A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a kialakult veszélyeztettség megszüntetése érdekében: a családi konfliktusok megoldásának elősegítése, különösen a válás, a gyermekelhelyezés és a kapcsolattartás esetében kezdeményezni a gyermekjóléti alapellátások önkéntes igénybevételét és azt szükség esetén személyes közreműködéssel is segíteni, kezdeményezni a szociális alapszolgáltatások, egészségügyi ellátások és a pedagógiai szakszolgálatok igénybevételét.

A gyermekjóléti központ a gyermekjóléti szolgálatnak az általános szolgáltatási feladatain túl az alábbi tevékenységeket látja el.

A gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat nyújt, amelynek keretében biztosít: utcai és - ha a helyi viszonyok azt indokolják - lakótelepi szociális munkát, kapcsolattartási ügyeletet, és ennek keretében közvetítői eljárást.

A gyermek veszélyeztetettségének fennállása esetén, ha a szülő a saját, vagy gyermekével kapcsolatos problémáit nem tudja megoldani a legenyhébb gyámhatósági gyermekvédelmi gondoskodás körébe eső hatósági intézkedés a védelembe vételi eljárás.

A védelembe vételi eljárás során is kiemelt jelentőséget kap a különélő szülő gyermekkel történő kapcsolattartásának biztosítása. A kapcsolattartásra kötelezett szülőnél a kapcsolattartás biztosításának a kikényszerítése.

A gyámhivatal kötelezheti a kapcsolattartásra jogosult szülőt, hogy keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet, figyelmezteti a kapcsolattartásra jogosult szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, felszólítja annak megváltoztatására, valamint tájékoztatja a kapcsolattartás korlátozásának, szüneteltetésének és megvonásának jogszabályi feltételeiről.

A gyermekjóléti központ munkatársa a védelembe vételt elrendelő határozat véglegessé válásától számított tizenöt napon belül a gyermekre, illetve a fiatalkorúra vonatkozóan egyéni gondozási-nevelési tervet készít. A gyámhatóság - kérelemre bármikor, hivatalból legalább évente - felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát.

A gyámhatóság haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedést, ha

- a) a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem lehet, és alaposan feltételezhető, hogy segítséggel sem biztosítható a gyermek családi környezetben történő megfelelő gondozása, nevelése vagy
- b) a védelembe vétel már két éve fennáll és a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni.

A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát és a megállapodás, vagy határozat szerinti kapcsolattartást sem. Nevelésbe vétel elrendelése esetén hivatalból kell döntenie a kapcsolattartásról, vagy arról, hogy a szülő nem jogosult a kapcsolattartásra.

A nevelésbe vétel megvalósulása során a gyámhatóság a nevelésbe vett gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő, illetve más hozzátartozó kapcsolatát, a szülőnek, más hozzátartozónak a nevelőszülővel, a gyermekotthonnal, a fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonával és a gyermekvédelmi gyámmal való együttműködését, továbbá a szülő, más hozzátartozó magatartásában, életvitelében és körülményeiben beálló változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri. A szakellátásban a nevelőszülőnek is van kötelezettsége a vér szerinti szülő és a gyermeke közötti kapcsolattartással összefüggésben.

A nevelőszülő a gyámhatóság határozata alapján biztosítja az általa nevelt gyermek kapcsolatát a kapcsolattartásra feljogosított szülőjével és közeli hozzátartozóival.

A nevelőszülő együttműködik

a) a működtetőjével,

b) a gyermekvédelmi gyámmal, a gyermek kapcsolattartásra jogosult szülőjével és más hozzátartozójával.

Ha a nevelőszülő a gyermek, fiatal felnőtt nevelése, ellátása során meg nem engedett nevelési módszereket alkalmaz, a gyermeket, fiatal felnőttet bántalmazza, élelmezését megvonja, a gyermek, fiatal felnőtt gondozását, nevelését önhibájából súlyosan elhanyagolja, a vér szerinti családjával való kapcsolattartását nem biztosítja, örökbefogadását akadályozza vagy a gyermek, fiatal felnőtt ellátásához biztosított juttatásokat nem a gyermek, fiatal felnőtt szükségleteire fordítja, a működtető megkeresi a gyámhatóságot a gyermek, fiatal felnőtt új gondozási helyének kijelölése érdekében. A működtető erről egyidejűleg értesíti a gyermekvédelmi gyámot és a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot.

Ha a nevelésbe vett gyermek szülője vagy más hozzátartozója a gyámhatósági határozatban biztosított kapcsolattartási jogával a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermekvédelmi gyám kezdeményezheti a gyámhatóságnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, a felügyelt kapcsolattartás elrendelését, a kapcsolattartás szüneteltetését vagy megvonását a Gyer-ben ismertetettek szerint.

A gyermekvédelmi gondoskodás során a kapcsolattartási jog megfelelő és rendszeres gyakorlása a gyermekvédelmi szakemberek számára azt jelzi, hogy a szülőnek fontos, hogy a gyermeke fejlődését figyelemmel kísérje, biztosítani akarja számára a nehezebb körülmények között is a szülő nyújtott érzelmi biztonságot és megpróbál mindent megtenni annak érdekében, hogy a gyermeke veszélyeztetettsége megszűnjön.

A kapcsolattartási jog gyakorlásának elmulasztása azonban pont a fentiekkel ellentétes hozzáállást mutat, ezért ha a nevelésbe vett gyermek kapcsolattartásra jogosult szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek nevelésbe vételének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósul meg, a gyámhatóság pert indít a szülő ellen szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránt, vagy a Ptk. 4:124. §-ában foglalt feltételek fennállása esetén örökbe fogadhatóvá nyilvánítja a gyermeket.

A speciális, kiskorúak személyi szabadságát is korlátozó gyermekotthonokban is biztosítani kell a gyermek számára, hogy meghatározott ideig hozzátartozóival a kapcsolattartását, ha csak korlátozott módon is, de gyakorolhassa.

VI. A gyermekbántalmazás elleni küzdelem

Elsőként a gyermekekkel, a gyermekvédelemmel kapcsolatba kerülő felnőttek szakmai továbbképzése szükséges, hogy felismerjék a gyermekbántalmazás, elhanyagolás korai jeleit, hiszen kétszer ad, aki gyorsan ad. Kiemelt jelentőséggel bír a szülők megfelelő tájékoztatása és segítése a gyermekük érzelmi és testi szükségleteinek a biztosításával kapcsolatban. Némelyik szülő kisebb, némelyik szülő nagyobb segítségre szorul.

A házi orvos akár a csecsemőknek por alakban forgalmazott gyógyszerét is segíthet megfelelő arányban összekeverni, ha tudja, hogy a szülő ezt nem képes megfelelően megoldani, vagy telefonos segítséget nyújt az akut vészhelyzetek megoldásában például mit kell tenni, ha a gyermek kieszi a popsikenőcsöt a dobozából.

Igen sok pedagógus is tanácstalan, hogy mikor szóljon a gyermekvédelmi szakembereknek, ha a kiskorút bolti lopáson kapja, vagy ha az osztályban bulliingot észlel.

Vajon az egészségügyi szakember a jól szituált szülőnek higgyen, ha azt mondja az ügyeleten a gyermeke kiszakította a karját a kezéből a lépcsőn lefelé menet és attól rándult meg a válla, vagy pedig gyanakodjon gyermekbántalmazásra.

Mindezek kényes kérdések és ezen helyzetek megfelelő kezelése csak akkor lehetséges, ha a szülők, a pedagógusok, az egészségügyi személyzet kellő szakértelemmel van ellátva a gyermekbántalmazással kapcsolatban.

A másik oldalon a gyermek felvilágosítása áll az őt érő környezeti ártalmakkal (drog, bűnözés, családon belüli erőszak), saját testével kapcsolatban. A prevencióban fontos szerepet játszik a szülő, az óvoda és az iskola.

A gyermeknek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően meg kell mutatni, hogy pontosan mi is az a bántalmazás. Fel kell világosítani arról, hogy melyek a rossz érintések, hogy nem természetes mások családjában a fizikai, vagy lelki erőszak, hogy nem teheti magát felelőssé azért, mert

bántalmazták. Annak, hogy nem viselkedik megfelelően, valami rosszat tesz nem lehet következménye a verés. Ne érezzen büntudatot.

Bizalommal beszélgetni kell vele a szülei válásával kapcsolatban, ne érezze annak felelősségét, hogy a szülei azért válnak, mert őt nem lehet szeretni és elviselni. El kell magyarázni a gyermeknek, hogy teljesen természetes az is, ha a bántalmazója vonatkozásában szeretet is érez.

Biztatni kell arra a gyermeket, főleg nagyobb iskolás korban, hogy merjen segítséget kérni olyan felnőttől, akiben megbízik, akár családtagtól, akár iskolapszichológustól.

Az internethasználat elterjedésével egyre több honlapon hozzáférhetőek hasznos tájékoztatók, programok, amelyek a szülőknek, gyermekeknek, kamaszoknak szólnak a gyermekbántalmazás megelőzésével kapcsolatban.

Fellelhetőek a segítségnyújtással foglalkozó civil szervezetek, telefonos lelkisegélyszolgálatok elérhetőségei, ezzel is megkönnyítve a tájékoztatást és a segítségkérést.

Véleményem szerint az iskola rengeteget tehet a gyermekbántalmazás felismerésében és megelőzésében. A tankötelezettség miatt a kiskorúak 16 éves korukig az iskola látószögében vannak. Az internetes és telefonos segítség nyújtás valóban létezik, számos gyermeket elér, de lássuk be a tipikusan bántalmazásnak kitett gyermek családjában nem biztos, hogy internet hozzáférés és okoseszközök találhatóak.

A bántalmazott gyermekeket amúgy is a család önkéntelenül, vagy direkt módon elszeparálja a kortársaitól, és más családoktól. Az sem jellemző, hogy háziorvoshoz, vagy védőnőhöz járnak.

Ezért a gyermek reggel kilép a bántalmazó légkörből és egyedül az iskolában kerül kapcsolatba a kortársaival, a pedagógusokkal, ifjúságvédelmi felelőssel. Az iskolában vehetik észre, hogy éheznek, szorong, romlik a teljesítménye, viselkedése agresszívvá válik. Az is önmagában már jelzésértékű, ha egy gyermek rendszeresen hiányzik az iskolából.

Mindezek alapján gyermekbántalmazás megelőzésében fő szerepet játszanak az iskolák. Emellett a jelzőfunkciójuk is jelentős.

Utószó

Jelen tanulmány a szerző A kiskorúak sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények című szakdolgozatán (1999) és A kiskorú veszélyeztetettsége és a kapcsolattartás összefüggései című szakdolgozatán (2019) alapszik. A gyermekvédelem, a kapcsolattartás szabályozása és a kapcsolattartási jog gyakorlásával összefüggő kiskorú veszélyeztetése egymással összefüggő polgári és büntető jogi területek, amelyek érintkezése révén a büntetőjogi szakemberek és a polgári jogi szakemberek együttműködése és egymás kölcsönös tájékoztatása szükséges a gyermekek jogainak érvényesítése és védelme érdekében.

Irodalomjegyzék

- A „bántalmazott, megvert, megkínzott gyermek” szindróma hazai előfordulása és megelőzésének szempontjai In: Gyermekbántalmazás I. Kalendart Kiadó 1997, 36-37.oldal
- Barkó Éva: A gyermekbántalmazás, elhanyagolás és veszélyeztetés Magyarországon. Kiadó: Népjóléti Minisztérium 1995.
- dr. Potári Anita: A kiskorúak sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények szakdolgozat 1999, konzulens dr. Balogh Ágnes.
- dr. Potári Anita: A kiskorú veszélyeztetése a kapcsolattartás szabályainak megszegése esetén 2019.
- Kerecsi Klára: Bevezetés a gyermek -, és fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekmények viktimológiai értelmezésébe. In: Kriminológiai és Kriminológiai tanulmányok 25. kötet. KJK 1988.
- Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Szerkesztette dr. Vékás Lajos/dr. Gárdos Péter. Ptk.4:21.§-ához.
- Tenczer Tamás: Veszélyeztetettség és kriminalitás a gyermek-, és ifjúságkorban. Kiadó: Esély 76.oldal.
- www.unicef.hu (letöltés időpontja: 2022. július 7.)

Hivatkozott jogszabályok, eseti döntések:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- ENSZ Közgyűlése A Gyermek jogairól szóló Egyezmény (New York 1989. november 20.)
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)
- A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.)
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (régibb Btk.)

- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.)
- EBH2009.2029.
- EBH.2000.320.
- BDT2001.501.
- BH2007.35.
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1.Pf.20.636/2000/4.
- Kúria Kfv. 37.276/2017/8.
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.25/2009
- 39/2007 (VI. 20.) AB határozatában